

Förslag	A 1956/UKK
Framlagt av	Utskottet för kunskap och kultur i Norden
Behandlas i	Utskottet för kunskap och kultur i Norden

Utskottsförslag om Nordisk kommission för yrkesutbildningar

Utskottet för kunskap och kultur i Norden föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att Upprätta en Nordisk kommission för yrkesutbildningar

Bakgrund

De nordiska länderna står inför stora utmaningar inom arbetsmarknadsområdet när det gäller att möta de förändringar man står inför när det gäller arbetskrafts- och kompetensförsörjning med en åldrande yrkeskår och med en ökning av unga som saknar både utbildning och arbete. Hur möter de nordiska länder med en gemensam nordisk arbetsmarknad dessa utmaningar?

Utskottet för kunskap och kultur och utskottet för tillväxt och utveckling har arbetat aktivt för att finna lösningar på vad man på nordisk nivå kan göra för att öka attraktiviteten för yrkesutbildningar samt undanröja branschreglerade hinder för yrkesutbildade att arbeta på tvärs av de nordiska gränserna.

Arbetet har resulterat i ett antal tankesmedjor under våren 2022, rapporten Attraktive erhvervsuddannelser¹ i Norden hösten 2022, samt konferensen Nordens jakt på yrkesutbildad arbetskraft i Haparanda och Övertorneå den 28 – 29 mars 2023 där politiker fick möta fackfolk från arbetsgivar- och arbetstagarsidan, utbildningsinstitutioner, Ungdomens Nordiska råd samt experter från nordiska institutioner och externa organisationer. Syftet med konferensen var att på djupet diskutera de lösningsförslag som presenteras i rapporten samt komma med förslag hur man kommer vidare.

Nordisk kommission för yrkesutbildningar. Tanken med kommissionen är att den ska vara drivande och koordinerande när det gäller att igångsätta nordiska initiativ på området, inklusive de övriga rekommendationer som finns i rapporten. Det kan handla

¹ <https://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1731108&dswid=-4151>



om att igångsätta en kartläggning av kompetensbalansen i Norden, dvs. utbildar vi till de yrken som branscherna efterfrågar; att igångsätta en analys av hur yrkesutbildningarna är strukturerade i de nordiska länderna; hur genomströmningen och avhoppet ser ut; hur kommer man till rätta med den obalans som finns i utbildningarna vad gäller kön; hur snabbt kommer de utbildade i arbete; hur ser finansieringen av yrkesutbildningarna ut, jämfört med de teoretiska; hur ser behovet av efterutbildning och kompetensutveckling ut. Sådana analyser ger nödvändig kunskap om var de största utmaningarna finns och lösningar och lösningsförslag kan delas mellan länderna. En ytterligare utmaning som en Nordisk kommission skulle kunna titta på är behovet av efterutbildning och kompetensutveckling inom olika branscher.

På konferensen var det enighet om att:

- Kommissionen ska ha representation av arbetsgivar- och arbetstagersidan, utbildningsinstitutioner.
- Målgruppen, de unga, ska vara representerade, i t.ex. arbetsgrupper.
- Kommissionen ska ha ett beslutande mandat.
- Det ska finnas en ambitiös mötesplan med regionbesök.
- Kommissionen ska göra en uppskattning av investeringsbehov för yrkesutbildningarna.

Utskottets synpunkter

Bristen på yrkesutbildad arbetskraft är en stor utmaning för länderna i Norden. Redan idag har många verksamheter svårt att rekrytera utbildad personal. Och utmaningarna växer. Analyser visar att de nordiska länderna kan sakna flera hundratusen yrkesutbildade inom 10–15 år. Till exempel kommer Danmark enligt Arbejderbevægelsens Erhvervsråd att sakna 99 000 yrkesutbildade 2030², medan man i Sverige enligt Svenskt näringsliv kommer att sakna 290 000 yrkesutbildade 2035 om utvecklingen inte vänds³.

Misslyckas det att vända den utvecklingen kommer det att få stora konsekvenser för våra samhällen. Bristen på yrkesutbildad arbetskraft kommer göra det svårt att understödja den gröna omställningen, stärka sjukhusväsendet, utveckla nya teknologier, med mera. Därmed kommer Norden heller inte att kunna leva upp till statsministrarnas vision om ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Om visionens målsättningar ska nås krävs det helt enkelt att verksamheter och organisationer har tillgång till den rätta arbetskraften.

² Damm, Emilie Agner; Jensen, Troels Lund; Hansen, Freja Thim: Danmark mangler 99.000 faglærte i 2030 (AE - Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2021)

³ Näringsliv: Framtidens yrkesutbildning - Ge branscherna makten (Svenskt Näringsliv, 2022)



Yrkesutbildningarnas bristande attraktivitet är en välkänd utmaning och en rad projekt i länderna försöker möta den på nationell, regional och kommunal nivå. Men det saknas initiativ där lösningar och best practice koordineras på tvärs av länderna i Norden.

Utskottet för kunskap och kultur menar att nu är tiden kommen för en kraftsamling i Norden för att vända utvecklingen. Det finns behov av en nordisk plattform där ländernas aktörer på området kan samarbeta konstruktivt och effektivt om de givna problemställningarna. Konkret bör det etableras en Nordisk kommission för yrkesutbildning där representanter för arbetsmarknadens parter, yrkesutbildningarna, ungdomsorganisationer under ledning av Nordiska ministerrådet möts en eller två gånger årligen för att diskutera vilka initiativ och kartläggningar som bör igångsättas enligt exemplen som är skisserade ovan, följa upp initiativen och dela kunskap och erfarenheter från nationella initiativ. Kommissionen bör därför tilldelas en budget för att kunna igångsätta nödvändiga initiativ och kartläggningar.

Utskottet för kunskap och kultur menar att det finns potential med detta förslag att göra reell nordisk nytta. Yrkesutbildningarna i Norden är strukturerade olika och utmaningarna varierar från land till land. Det finns därför inte en lösning för alla. Men det betyder att de enskilda länderna har möjlighet att lära av varandras best practice i förhållande till de olika problemställningarna.

Utskottet välkomnar Nordiska ministerrådets initiativ Vocational education and training of the present – a joint Nordic initiative 2023–25 som tillkom i samband med budgetkompromissen med Nordiska rådet. Utskottet anser att förslaget om en Nordisk kommission för yrkesutbildning kompletterar detta initiativ. En kommission har enligt utskottet en större tyngd och bör få ett långsiktigt mandat och ska ha möjlighet att se på flera insatser än de som är skisserade i initiativet från ministerrådet.

København, den 5. september 2023

Camilla Gunell (ÅSD)

Henrik Møller (S)

Lars Mejern Larsson (S)

May Britt Lagesen (A)

Pinja Perholehto (sd)

Brigitte Klinskov Jerkel (KF)

Marko Kilpi (saml)

Noora Fagerström (saml)

Ville Väyrynen (saml)

Ulrica Liljeberg, (C)

Hafdís Hrönn Hafsteinsdóttir (Frfl)

Kathrine Kleveland (Sp)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Victoria Tiblom (SD)

Helge André Njåstad (FrP)

